

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגיות
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

29/07/2019

כ"ו תמוז, תשע"ט

למנהלי בתי הספר,

למרכזי הוראת ספרות ולמורים לספרות
בבתי הספר העל-יסודיים הממלכתיים

שלום רב,

חוזר מפמ"ר ספרות התש"פ - פ' - מס' 1

תוכן העניינים:

1. דבר המפמ"ר
2. החממה הפדגוגית
3. חממה במגמת ההגברה בספרות
4. תוכניות תמ"ר וחלוצי הערכה
5. תיק תכ"א, תשע"ח תוכניות לימודים
6. בחינות הבגרות
 - מבנה והבהרות
 - בחינה מותאמת לתלמידים לקויי למידה
 - הודעות חשובות לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה
 - בגרות 30% בספרות
7. יצירות במוקד
8. 'הסיפור השלם' – עדכון תוכנית הלימודים בספרות
9. מפעל 'סופר אורח'
10. תוכנית 'שמחת הקריאה'
11. שילוב המעורבות החברתית בהערכה החלופית בספרות
12. ימי עיון והשתלמויות
13. קהילות וירטואליות של מורי הספרות

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

לכבוד : מנהלי בתי הספר

רכזי המקצוע והמורים לספרות

דבר המפמ"ר

"בשיעורי הספרות מחכים איפוא שיקרה משהו [...] וקודם כל שתהיה שם הנאה. אותה הנאה שבאה עם גילוי, עם התרחשות כזו שלנוכחים יימצא פתאום משהו, שאתו הם יותר ובלעדיו הם פחות."

(ס. יזהר, "להפסיק ללמד ספרות", החינוך, 1972).

אני בוחרת לפתוח בדבריו הנכוחים של ס. יזהר, שגם אחרי למעלה מ-45 שנה, יכולים לסמן עבורנו את קווי המתאר של הוראת ספרות טובה. כמורות וכמורים אנו נדרשים לתמרון מורכב בין הרצון לממש את חזונו של יזהר, לבין אילוצי השיגרה ואף הרצון להציע את התלמידים להישגים משמעותיים. חוזר מפמ"ר נועד לשם הבהרת נהלים ודרישות, חשוב לי להזכיר שמטרת העל שלנו היא ש"קודם כל תהיה שם הנאה."

אני משוכנעת בכוונותיכם ומאמינה בכישוריכם הפדגוגיים שה"גילוי" אליו מכוון יזהר יעמוד לנגד עיניכם ולנגד עיני תלמידים בכל שיעור ושיעור.

אני מאחלת לכולנו שנת לימודים מהנה ומוצלחת – שנה בה נמצא משהו, שאיתו נהיה יותר...

תוכנית הלימודים בספרות בחטיבת העליונה כוללת מגוון גדול של יצירות מז'אנרים שונים, כמפורט במסמך המצ"ב. על פי דרישת משרד החינוך במסמך המתנ"ה, יש להקצות 6 שעות להוראת ספרות במהלך שלוש שנות הלימודים בחטיבה העליונה.

המדריכה לספרות תיצור קשר עם צוות הספרות בבתי הספר, כדי לבנות יחד תוכניות לימודים המתאימות לכל שיכבה.

אבקש את שיתוף הפעולה שלכם, מנהלי בתי"ס, בהקפדה על גיבוש צוות ספרות איכותי, שבראשו עומדת רכזת ספרות, שאיתה אפשר יהיה לנהל תקשורת לאורך השנה. כמו כן, חשוב להקפיד על הקצאת השעות להוראת המקצוע על פי מה שנקבע ופורסם במתנ"ה תש"ף.

אם יש שאלות או בקשות, אשמח לעמוד לשירותכם בטלפון או במייל.

[רשימת מדריכות ומדריכי ספרות](#)

בברכת שנת לימודים מוצלחת

מדריכי הוראת הספרות

ומירב בראוטבר-פסט

מפמ"ר ספרות

העתק : ד"ר מירי שליסל - יו"ר המזכירות הפדגוגית

גבי דליה פניג- מנהלת אגף א' לפיתוח פדגוגי וסגנית יו"ר המזכירות הפדגוגית

גבי אלירז קראוס- ראש אשכול חברה ורוח, המזכירות הפדגוגית

גבי דסי בארי, מנהלת האגף לחינוך על יסודי

מר דוד גל- מנהל אגף הבחינות

2. שאלות עמ"ר (ערכים מעורבות ורלוונטיות) - קידום החשיבה הרגש והערכים בלמידה, כחלק מפיתוח ה"חממה הפדגוגית"

עקרונות ותפיסת הלמידה המשמעותית הולכים ותופסים מקום מרכזי בתהליכי ההוראה-למידה-הערכה במערכת החינוך. במסגרת הלמידה המשמעותית, המזכירות הפדגוגית צעדה צעד נוסף בקידום הנושא ופיתחה את ה"חממה פדגוגית", המהווה מרחב לפיתוח רעיונות ויוזמות לגיוון ההערכה בבחינות הבגרות.

במסגרת ה"חממה הפדגוגית" שולבו בשנתיים האחרונות, בין היתר, שאלות חשיבה ושאלות עמ"ר (ערכים, מעורבות ורלוונטיות). הדבר בא לידי ביטוי בפיתוח המקצועי, בשיח בכיתה, ובהקצאת כ-10 נקודות לתשובות העוסקות בעמ"ר בבחינת הבגרות. מגמה זו תימשך גם בשנת הלימודים הזאת. להלן שאלות העמ"ר כפי שהופיעו בתחום הדעת ספרות בבחינות הבגרות במועדי חורף וקיץ תשע"ח:

* האם גם אתה שואל את השאלה "מה זאת אהבה", האם אתה שואל מאותן הסיבות שהמשורר שואל שאלה זו? הסבר והדגם את דבריך. (שאלת 'מעורבות' ו'רלוונטיות').

לשאלות עמ"ר בספרות ולמאמרים בנושא - ראו [כאן](#).
למאמרים בנושא שאלות העמ"ר ולשאלות נוספות בכלל תחומי הדעת ראו קישור לעיל.

3. חממה במגמת ההרחבה בספרות

ברצוני לבשר לכם בשמחה כי בשנה זו תיפתח השתלמות מקוונת על יחידות ההוראה בספרות מורחב. את ההשתלמות ינחה אבי כץ, והיא תהייה בינתחומית, חווייתית ועדכנית. מהלך זה נועד להגדיל את כמות הלומדים ספרות מורחב, ובכך להעשיר את עולמם של התלמידים בידע עולם ובידע האדם. לתרום לעיצובם כאנשים הומניסטיים ומודעים לעצמם. השתלמות זו תועיל למורים המלמדים ספרות במגמת הספרות, שכן היא תעשיר ותחדש בתכנים ובדרכי הוראה, וכמובן תעזור למורים שטרם לימדו במגמה להשתלט על החומרים החדשים, ולפתוח מגמת ספרות בבית ספרם.

לידיעתכם, בנוסף לתרומתם להרחבת אופקי התלמידים, לימודי הספרות במגמה יכולים לעזור בהעלאת ממוצע הבגרות, כמוסבר להלן:

מבין שני המורחבים שנלמדו, נכנס לממוצע רק ציון מורחב אחד עם הבונוס הנלווה. זהו יתרון עבור תלמידים המוכשרים ללימודי הספרות, שכן יוכלו להכניס לממוצע את ציונם הגבוה בספרות, גם אם לימודיהם האקדמיים יהיו בכיוון מדעי. זאת ועוד הבוגרים שסיימו לימודי הרחבה בספרות זכאים לבונוס מורחב של 25 נקודות בקבלה ללימודים גבוהים.

4. תוכניות תמ"ר וחלוצי הערכה

אלה הן תוכניות הערכה ממירות בגרות. תוכניות חינוכיות אלה הן פורצות דרך ומקדמות הערכה של תכנית הלימודים הקיימת בדרכים ייחודיות של חלופות הערכה. התוכניות מותאמות לצורכיהם השונים של בתי הספר, והן מבוססות על תפיסת עולם חינוכית ייחודית המקדמת למידה משמעותית.

הצטרפות לכל אחת מהתוכניות ואישור התוכנית הבית ספרית, מותנית בעמידה בתנאי הסף המנהליים שקבע האגף לחינוך על יסודי (הכרה, שק"ד, ציונים) ובאישור פדגוגי של מפמ"ר תחום הדעת (בתוכנית תמ"ר נדרש גם אישור פדגוגי של אגף אי לפיתוח פדגוגי). בשנה"ל תשע"ט יחול נוהל חדש להערכה חיצונית של התוכניות. לקריאת הנוהל – ראו [כאן](#)

5. תיק תוכניות לימודים לעובדי הוראה

תיק תוכניות לימודים לעובדי הוראה הוא כלי מקוון חשוב ומשמעותי ללמידה. התיק מציג את כלל תוכניות הלימודים בכל תחומי הדעת, בכל שכבות גיל ובכל המגזרים. הוא מאפשר לתכנן את התהליך הלימודי והחינוכי ביעילות מרבית תוך כדי יצירת קשרים בין ידע, מיומנויות וערכים. תיק תוכניות לימודים כולל את:

1. הידע הנדרש על פי תוכנית הלימודים.
2. מיומנויות מרכזיות בכל תחום דעת (קוגניטיביות, תוך אישיות ובין אישיות).
3. ערכים מרכזיים בתחומי הדעת השונים.

בנוסף, התיק כולל מגוון חומרי למידה, יחידות הוראה, סרטונים וכלי הערכה ומעודד ליזום, ליצור ולגוון את אופני הלמידה תוך כדי שימוש בכלים עכשוויים ברוח הלמידה המשמעותית.

התיק מהווה חלק ממהלך אסטרטגי לאומי רחב היקף, אשר נועד להתאים את הלמידה לאתגרי המאה ה-21. [תיק תוכניות לימודים לעובדי הוראה](#)

6. בחינות הבגרות

בשנה"ל תש"פ ימשיכו וייבחנו כל התלמידים האינטרנטיים בשאלוני רפורמת הלמידה המשמעותית (70%). המורים מתבקשים להציג לפני תלמידיהם בצורה בהירה ומדויקת ככל האפשר את המבנה של כל אחד מן השאלונים בהם הם ייבחנו. באתר י'חדר המורים לספרות נמצאים [מבחנים לדוגמה](#) במתכונת הרפורמה. המורות והמורים לספרות מוזמנות לעיין [במבחנים אלו](#). (שימו לב, המבחנים בכתב של ה-30% מיועדים לתלמידים אקסטרניים ונבחנו משנה [בלבד](#)). כמו כן, תמצאו באתר [דגמי תשובות לשאלוני בחינות הבגרות בספרות](#).

פירוט נוסף על מבנה המבחנים ואופיים פורסם [בחוזר מפמ"ר מספר 2, תשע"ו](#). פרטים על מספרי השאלונים שברפורמה וטפסי הדיווח ראו [בנספח מס' 1](#).

הבהרות הנוגעות לפרק 'שירה' בבחינת הבגרות, בשאלון הבסיס 008-281 :

- מבנה קבוצות השירים השונות בבחינה בפרק 'שירה', עשוי להשתנות ממועד למועד. כך למשל, במועד מסוים תהיה אפשרות בחירה בין שיר משירת ימי הביניים לבין שיר משירי המחצית הראשונה של המאה העשרים, ובנוסף שאלה על שיר משירי ביאליק. במועד אחר הבחירה עשויה להיות בין שיר משירת ימי הביניים לשיר משירי ביאליק, ובנוסף שאלה על שיר משירי המחצית הראשונה של המאה ה-20.
- אם השאלה על 'יצירה שלא נלמדה' תהיה על שיר, היא תופיע כשאלת בחירה אל מול הקבוצה הבודדת בפרק 'שירה'. (אם היא תהיה סיפור קצר היא תופיע כשאלת בחירה בפרק 'סיפור קצר').

בחינה מותאמת לנבחנים לקויי למידה – החל ממועד חורף תשע"ח (2017)

הנחיות אלו תקפות הן לנבחנים 'רגילים' והן לנבחנים 'עולים חדשים'

נבחן שאושרה זכאותו לבחינת בגרות מותאמת בספרות וייבחן בשאלוני תוכנית הרפורמה ללמידה משמעותית: 008-281, 008-284, ייבחן על פי כללי ההתאמה הבאים:

1. על הנבחן לענות בסך הכל על **שלוש שאלות**, שאלה אחת מהפרק 'רומן' או מהפרק 'דרמה' ושתי שאלות מהפרקים 'שירה' ו'סיפור קצר'¹.
2. משקל התשובה לשאלה מהפרק 'רומן', או 'דרמה' יהיה 40 נק' ומשקל כל אחת משתי התשובות הנוספות יהיה 30 נק', סה"כ 100 נק'.
3. הפרק הראשון בבחינה הוא פרק **חובה**. על הנבחן לענות בפרק זה על השאלה / השאלות, על פי ההנחיות המופיעות בראש הפרק. שימו לב, ז'אנר פרק החובה לא יהיה ידוע מראש לנבחנים והוא עשוי להשתנות ממועד למועד.
4. פרק החובה 'מכתבי' לנבחן את בחירותיו בפרקים הבאים.
כך למשל, אם פרק החובה הוא 'רומן' הנבחן יענה על שאלה אחת מפרק זה. בנוסף יוכל הנבחן לענות על שתי שאלות מפרק 'שירה' (על פי ההנחיות בפרק זה), או על שתי שאלות מפרק 'סיפור קצר' (על פי ההנחיות בפרק זה), או על שאלה אחת מפרק 'שירה' ושאלה אחת מפרק 'סיפור קצר', על פי בחירתו.
דוגמה נוספת: אם פרק החובה הוא 'שירה', הנבחן יענה על שתי שאלות, על פי ההנחיות בפרק זה ובנוסף יענה על שאלה אחת מהפרק 'דרמה', או מהפרק 'רומן', על פי בחירתו.

¹ כפי שיתברר מן ההנחיות בהמשך אין אפשרות לנבחן שלא ללמוד את כל פרקי התוכנית.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגיות
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

הבהרה חשובה, ההנחיות החדשות לבחינה המותאמת מצמצמות את מספר השאלות עליהן יענה הנבחן בבחינה, אך הן מחייבות אותו ללמוד את מלוא תוכנית הלימודים בספרות, אם ברצונו להצליח בבחינה.

שימו לב: בחינה מותאמת לנבחנים לקויי למידה למבחן בגרות במסלול הגברה בספרות – החל ממועד קיץ תשע"ט (2019)

נבחן שאושרה זכאותו לבחינת בגרות מותאמת בספרות במסלול ההגברה, ייבחן בשאלון תוכנית הרפורמה ללמידה משמעותית בשאלון מספר 008381, על פי כללי ההתאמה הבאים:

בפרק הראשון בחלק א' נדרש מענה על שאלה אחת גדולה: נובלה או מחזה (26 נק').

בפרק הראשון בחלק ב' נדרש מענה על יצירה קצרה אחת בלבד: שיר, סיפור או פרק מרומאן או אפוס (24 נק').

בפרק השני - נושאים בין-ז'יאנרים - נדרש מענה על שאלה אחת המבוססת על 2-3 יצירות בנושא הנבחר, על פי דרישות השאלה (50 נק').

שימו לב: ההתאמה בבחינה נעשתה רק בפרק א' בחלק ב'.

100=2X50 ובסה"כ 50 נק' לכל פרק.

היחידה השלישית

במסגרת לימוד ספרות מוגבר, יש לאשר את היחידה השלישית בטרם הוראתה, ולא עם סיומה. את תוכנית הלימודים של היחידה יש לשלוח לפיקוח על הוראת הספרות.

הודעות חשובות לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה בלבד:

החל ממועד קיץ תש"ף יחול שינוי בתוכנית הלימודים בשאלון 008-282 להלן פרטי השינוי:

בבחינה של שאלון 8282 פרק השירה יהיה חובה. על התלמיד לענות על שתי שאלות: לכל שאלה 30 נקודות - סה"כ הפרק 60 נק'.

מן הפרק השני והשלישי, דרמה וספרי קריאה, על התלמיד לבחור פרק אחד ולענות על שאלה אחת – 40 נק'.

שאלות הבחינה על ספרי הקריאה ועל המחזות יהיו שאלות כלליות.

רשימת ספרי הקריאה

המקרה המוזר של הכלב / מארק האדון
סמטת השקדיות בעומריג'אן / דורית רביניאן
החברה הגאונה / אלנה פרנטה
האישה בלבן / וילקי קולינס
מישהו לרוץ איתו / דויד גרוסמן

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגיות
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

רשימת מחזות חובה לבחינה

חשיבותה של רצינות / אוסקר ווילד
מסיבת יום הולדת / הרולד פינטר
מי מפחד מווירגינה וולף / אדוארד אולבי
משרתם של שני אדונים / קרלו גולדוני
מקווה / הדר גלרון
שבעה / שמואל הספרי

א) בחורף תשע"ט, בשאלון ה-30% של שתי יחידות לימוד, מס' 008-282, המיועד לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה בלבד, הנושא בפרק שירה הוא 'החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי'. יש ללמוד שיר אחד מכל זוג שירים שברשימה המפורסמת גם ב-[נספח מס' 2](#).

ב) **תוכנית לימודים חדשה לנבחני משנה ונבחנים אקסטרניים**: החל מקיץ תשע"ח, נכנסה לתוקפה תוכנית לימודים חדשה לנבחני משנה ולנבחנים אקסטרניים שנבחנים בשאלון ה-30% של חמש יחידות לימוד (מורחב), **שאלון מס' 008-383**. נושא היחידה החדש: **המשפחה בראי הספרות**. ראו [נספח מס' 3](#). הנושא פורסם בתוכנית הלימודים לנבחנים האקסטרניים ונבחני המשנה, ראו [בקישור זה](#).

תוכנית לימודים חדשה ללקוי שמיעה החל מחורף תש"פ

1. **פרק השירה** – יש ללמד בסה"כ 7 שירים: שירת ימי הביניים: יש ללמד שני שירים מתוך ארבעה של שני משוררים שונים. שירת ביאליק: יש ללמד שני שירים. מתכנית הלימודים שירת המחצית הראשונה של המאה העשרים: יש ללמד שלושה שירים.
2. **פרק הסיפור הקצר** - יש ללמד שלושה סיפורים משתי תקופות שונות. סיפור אחד של עגנון - חובה, ועוד שני סיפורים של יוצרים שונים מתקופות שונות או מתורגמים.
3. **פרק הרומאן והנובלה** - יש ללמד יצירה אחת - עברית או מתורגמת - מומלץ מסוגת הנובלה, לבחירת המורה.
4. **פרק הדרמה** - יש ללמד מחזה אחד - קלאסי או מודרני - לבחירת המורה.

מבנה הבחינה:

הפרק הראשון הוא חובה.

מבין שלושת הפרקים הנוספים, על התלמיד לענות על שני פרקים לבחירתו. בפרק השירה – יש לענות על שתי שאלות מתוך שלוש (כל אחת מתחום שירה שונה: שירת ימה"ב / שירת ביאליק / שירת המחצית הראשונה של המאה העשרים). בפרק הסיפור הקצר – יש לענות על שתי שאלות מתוך שלוש. השאלות עשויות להיות שאלות כלליות או לחילופין שאלות ממוקדות ביצירות מסוימות, בכפוף להחלטת המורה המחבר את הבחינה. בפרק הדרמה והרומאן – יש לענות על שאלה אחת מתוך שתיים. גם כאן השאלות יכולות להיות כלליות או ממוקדות, והדבר נתון לשיקול דעתו של המורה המחבר את הבחינה.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגיות
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

תוקף השינוי החל מקיץ תש"ף.

מבנה רצוי של תשובה בספרות

בחירת הבגרות בספרות אורכת שעתיים וחצי, ובמהלכה נדרש התלמיד לענות על ארבע או חמש שאלות (בהתאם לבחירת הפרקים).

תשובה איכותית היא כזאת הקשורה לכל אורכה בשאלה.

כדי לכתוב תשובה טובה, על התלמיד ליצור טקסט פרשני, ולהקפיד על הכללים הבאים:

1. יש לבנות את התשובה בחלוקה לפתיחה – גוף – סיום.
2. פתיחה – שניים עד ארבעה משפטים, ובו הצגת שם היצירה ויוצרה, וכן קישור לשאלה דרך הצגת נושא היצירה באופן כללי בלבד (ללא פירוט וללא דוגמאות).
3. גוף התשובה – שלוש עד חמש פסקות, כשבכל אחת מהן דיון בנושא מרכזי אחד, בהקשר ישיר להנחיות המופיעות בשאלה.
4. מבנה פסקה – פסקה טובה צריכה להכיל לכל הפחות ארבעה-חמישה משפטים. טענה ~ הסבר / פירוט ~ ביסוס (דוגמה / ציטוט) ~ פרשנות בהקשר לשאלה. סיום – סיכום המסקנות העולות מהיצירה (מסר ומשמעות) בהקשר לשאלה.

יש להימנע מתשובות שעיקרן תיאורי תוכן היצירה! פרטי תוכן יובאו לשם פירוט וביסוס הטענה, שחייבת להיות קשורה לשאלה. מובן מאליו כי איכות התשובה תוערך לפי מידת החיבור שלה לשאלה. מומלץ להשאיר שורה ריקה כרווח בין פסקה לפסקה.

פרק הרומאן

החל ממועד חורף תש"ף תבוטל השאלה הנפרדת ל"יצירות כוכבית" בפרק הרומאן.

ניתן יהיה לענות על שאלות הפרק על-פי כל הרומאנים והנובלות שבתוכנית הלימודים

הערכה חלופית 30% בספרות

הוראת הספרות במסגרת הערכה חלופית מאפשרת גמישות בבחירת תכני הלימוד ויצירתיות בדרכי ההוראה. כדי להבהיר את הדרישות ולהסיר את אי-הוודאות שהתלוותה עד כה לחלק זה בתוכנית הלימודים, הפיקוח על הוראת הספרות גיבש הנחיות למתווה ההוראה במסגרת זו.

במסגרת לימודי ה-30% בספרות יעמדו לרשות המורים כמה אפשרויות להוראה.

משנת הלימודים תש"ף המתווה מחייב. להלן פירוט דרישות הלימוד, אפשרויות להפקת תוצרי לימוד ומחוננים להערכה:

דרישות הלימוד:

1. סיפור קצר אחד.
2. מחזה אחד או שני סיפורים קצרים.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגיות
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

3. יומן קריאה.
 4. שירה מודרנית - ארבעה שירים (בחירה חופשית מתוך מגוון השירים בנושאים המפורטים בחלק זה של תוכנית הלימודים).
- על היצירות להיות מתוך תוכנית הלימודים, או מחוצה לה באישור המדריכה המחוזית.

אפשרויות הפקת תוצרי לימוד :

1. עבודת חקר עיונית גדולה. (עבודה אחת בהיקף של 8-10 עמודים).
 2. תלקיט של חמש עבודות קטנות (כל עבודה בהיקף של 2-3 עמודים).
 3. עבודה בקבוצות (עבודה גדולה המחולקת למטלות אישיות / קבוצתיות).
 4. פרויקט יצירתי המשלב בין פן ויזואלי לפן מילולי.
 5. מבחן מסכם.
- יש לבחור לפחות בשתיים מדרכי הפקת תוצרי הלימוד.
- ניתן להציע דרכי הפקת תוצרי לימוד נוספים, ובלבד שיאושרו על-ידי המדריכה המחוזית.

מחווניים להערכת תוצרי הלימוד :

- לכל אחת מארבע אפשרויות הפקת תוצרי הלימוד מצורפת הצעה למחווון מורים שיעדיפו לבנות בעצמם את המחווון יוכלו לעשות זאת לפי הבנתם.

[מחווון להערכת מטלת חקר/ עבודה עיונית](#)

[מחווון לעבודה יצירתית](#)

כתיבה יצירתית

בשנת הלימודים תש"פ אנחנו מבקשים לקדם את נושא הכתיבה היצירתית. כמקובל באמנויות אחרות, דוגמת מוזיקה, ציור, פיסול וכד' – שם משולבת התנסות מעשית בלימוד העיוני, כך מן הראוי שגם בלימודי הספרות יתנסו התלמידים בכתיבה מקורית. במהלך השנה יתקיימו שמונה סדנאות ברחבי הארץ להכשרת המורים להנחיית תלמידים בכתיבה יצירתית. הסדנאות יתקיימו בחסות "סדנאות הבית" – מסגרת ללימודי כתיבה שבראשה עומד הסופר אשכול נבו, ההשתלמות מוכרת לגמול. במסגרת לימודי ה- 30% ניתן יהיה לשלב פרויקט של כתיבה יוצרת. רק מורים שיעברו הכשרה בנושא, יוכלו להציע לתלמידיהם (גם במהלך תקופת ההכשרה) להגיש תלקיט של יצירות מקוריות, שיהוו 20% מתוך ה- 30%. ה- 10% הנוותרים יוקדשו להוראת שירת המחצית השנייה של המאה ה-20, בתאום עם המדריכה. מורים שלא יבחרו בקידום מיומנות הכתיבה היצירתית, ימשיכו בקיום תוכנית הלימודים הרגילה במסגרת ה- 30%.

7. יצירות במוקד

בפרק 'סיפור קצר' בבחינת הבגרות :

החל ממועד קיץ תשע"ט ועד למועד חורף תשפ"א, תופיע לבחירת הנבחנים שאלה ממוקדת על הסיפור "חלום בדמי כבוד" מאת גרמאו מנגיסטו. לסיפור עצמו וליחידת הוראה עליו ב'חדר המורים לספרות'. [לחצו כאן](#).

החל ממועד קיץ תשפ"א ועד למועד קיץ תשפ"ג, תופיע לבחירת הנבחנים שאלה ממוקדת על הסיפור "צלליות" מאת אמיר גוטפרינד. הסיפור ראה אור בקובץ "צלליות", הוצאת כנרת, זמורה-ביתן, 2005, בעריכת אתגר קרת. בספר ישנם 11 סיפורים של יוצרות ויוצרים, והוא יצא במסגרת פרויקט "ספר למען הקהילה". כל הרווחים ממכירת הספר וכן התמלוגים של מחברי הסיפורים מועברים לעמותת אנו"ש, המסייעת לפגועי נפש להשתלב מחדש בחברה הישראלית.

צלליות / אמיר גוטפרינד

"צלליות" הוא סיפור קצר קלאסי המכיל את מאפייני הז'אנר. המהלך העלילתי שכולל סיבוך והתרה, וביניהם נקודת שיא (פואנטה) מעצב את סוגיית מחיר הטשטוש שבין שפיות לשיגעון. כשמדובר בחשיפת צללים אפלים מן העבר (האישי והקולקטיבי), מתווסף לסיפור אלמנט של מתח, אשר תורם אף הוא לאיכות היצירה כולה. הקריאה בסיפור מזמנת דיון בשאלות, כגון: מי הוא 'משוגע'? האם האופן בו החברה מגדירה את ה'אחר' כחולה נפש נעשית בצורה אובייקטיבית והגונה? האם מקומם של פגועי נפש צריך להיות במסגרות סגורות, או שזכותם להיות חלק מהקהילה ה'בריאה'? מה מעמדם הרפואי-פסיכיאטרי והחברתי של ניצולי שואה פגועי נפש? המשמעות הסמלית של הצלליות המגלמות את הצדדים האפלים שבנפש האדם מציעה קריאה פסיכולוגית של הסיפור המטלטל הזה.

בנוסף, מוזכרים בסיפור אירועים היסטוריים בתולדות המדינה, העשויים לעורר עניין ולהרחיב אופקים בקרב התלמידים. במופעי הצלליות מסתתרים גם ארמזים מקראיים מעניינים, שקישורם לעלילת הסיפור מעמיק את אפשרויות הפרשנות. הללו מובילים את הקריאה בסיפור לדיון בסוגיות מוסריות הרלוונטיות לימינו אנו.

בפרק 'הרומאן' בבחינת הבגרות :

החל ממועד קיץ תש"ף, ועד למועד קיץ תשפ"ב במסגרת פרק הרומאן והנובלה, תופיע לבחירת הנבחנים שאלה ממוקדת על הרומאן "1984" מאת ג'ורג' אורוול, שראה אור לראשונה ב-1948, ויצא ב-2019 בתרגום חדש של ארז וולק, בהוצאת עם עובד.

8. הסיפור השלם (ועדת ביטון) ויישום המלצותיה במערכת החינוך

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגיות
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

משרד החינוך ממשיך במדיניות יישום ועדת הסיפור השלם (ועדת ביטון). מטרת היישום הוא שכל תלמיד במערכת החינוך יכיר את הסיפור הישראלי השלם, הכולל גם את העושר התרבותי, החברתי וההיסטורי של קהילות יהדות ספרד והמזרח. בשנת הלימודים תש"ף נמשיך בהעמקת יישום המלצות הוועדה. בימים אלה מועלות כ-10 יחידות הוראה הקשורות ב-'סיפור השלם', וכמו כן יוצאת לדרך השתלמות מקוונת בנושא זה.

9. מפעל 'סופר אורח'

בשעה טובה, יוצא לדרך מפעל 'סופר אורח' לשנה"ל תש"ף. בימים הקרובים תפתח ההרשמה לבתי הספר להשתתפות במפעל חשוב זה. חוזר מיוחד יישלח למנהלי בתי"ס ולמורות לספרות וכן יפורסם בקהילת המורות לספרות בפייסבוק. מומלץ לעקוב גם בפרסומים באתר 'חדר המורים לספרות', בדף מפעל סופר אורח.

10. שמחת הקריאה

אנו שמחים לבשר כי מנכ"ל משרד החינוך, מר שמואל אבואב, אישר תקציב משמעותי להרחבת תוכנית 'שמחת הקריאה' לכל שכבות הגיל ולהעשרת דרכי עידוד הקריאה. לתוכנית שני מסלולים שניתן לבחור באחת האפשרויות.

השנה הוספנו את האפשרות לבחור בפרויקט "ספרייה בכיס". זוהי תוכנית חדשנית להנחלת אהבת הקריאה והספר באמצעות **ספרי שמע (אודיו)** הזמינים בכל עת, לכל תלמיד ותלמידה, במכשיר הטלפון הסלולרי ובמחשב. התלמידים יקבלו גישה ל-18 ספרי איכות מוקלטים, שיהיו זמינים להאזנה ללא תשלום, באמצעות היישומון אייקאסט ספרים מוקלטים (icast). המורים והספרנים המעורבים בתוכנית יקבלו גישה למנוי הפתוח של איי קאסט ויוכלו להאזין לכל הספרים הקיימים ביישומון. תוכנית זו פתוחה להרשמה לכל חטיבות הביניים בארץ. להרחבה בנושא ספרייה בכיס קראו כאן. לשאלות לגבי ספרייה בכיס מוזמנים לפנות למרכז ללימודי רוח בכתובת merkaz.ruach@nli.org.il

מגוון ספרים נשלחו לבתי הספר בשנת הלימודים תשע"ט. גם השנה יישלחו ספרים נוספים לבתי ספר נוספים.

בפורטל הפדגוגי-חלא נינוכי הועלו מערכי לימוד ליצירות ב'שמחת הקריאה' ספרות במרחב הפדגוגי.

קהילת המורים הוירטואלית תמשיך ותתמוך בפרויקט 'שמחת הקריאה' שילווה את המורים בתהליך הלמידה ברמה היומיומית.

11. שילוב המעורבות החברתית בהערכה החלופית בספרות

המזכירות הפדגוגית, המינהל הפדגוגי ומינהל חברה ונוער החליטו לעודד את 'שילוב המעורבות החברתית בחלופות בהערכה' והפיצו לשם כך מסמך משותף. המסמך נכתב כחלק מהתפיסה המערכתית לחינוך ערכי. מסמך זה מחזק את התפיסה המדגישה כי הוראת תחומי הדעת, המשלבת עיסוק בערכים, תורמת ללמידה משמעותית. לשילוב בין החלופות להערכה בנושא

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגיות
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

ספרות בתמות השונות, לבין נושא מעורבות החברתית יש ערך חינוכי רב. שילוב זה תורם ליצירת מוטיבציה למעורבות אזרחית וחברתית וללמידה המחברת בין עולם התוכן הלימודי למציאות החיים. בדרך זו נסייע לתלמידים בהתפתחותם האישית ובבניית זהותם ונחזק בהם את תחושת הערך העצמי, השייכות והמחויבות לקהילה, לחברה ולמדינה. בשנת הלימודים תשע"ט אנו ממליצים למורים לספרות ליישם בבית ספרם את המהלך על בסיס העקרונות שבמסמך [המצורף](#)

12. השתלמויות וימי עיון

1. בתש"ף נקיים השתלמויות מפמ"ר ב-14 מרכזי פסג"ה ברחבי הארץ. השתלמויות אלה כוללות 6 מפגשים במרכז הפסג"ה ויום עיון מרוכז בחנוכה, פסח או ביוני (לבחירת המורה מתוך מבחר ימים מרוכזים). ההשתלמות מקנה גמול ומוכרת ליעוז לתמורה' ול'אופק חדש'. מורי הספרות ישלחו לפחות נציג אחד מביה"ס על מנת להתעדכן בשינויים החלים בהוראת מקצוע הספרות. אנו מבקשים ממנהלי בתי הספר לעודד את מורי הספרות להשתלם בהשתלמות המקצועית. השתלמות היא תנאי לבחון בבחינות הבגרות בע"פ בספרות (השתלמות אחת לארבע שנים). וכן יתקיימו השתלמויות בכתיבה יצירתית בפסגות: באר שבע, רמת-גן, מנח"י, מודיעין, כרמיאל, הרצליה, ראשון לציון, חיפה ככתוב לעיל.

פירוט מועדי המפגשים הקרובים לאזור מגוריהם: יעלה בקרוב לאתר: "[חדר מורים לספרות](#)" וכן לפייסבוק.

2. השתלמויות מקוונות: [טפסי הרישום יפורסמו בקרוב]
לרשות המורים מגוון השתלמויות מקוונות למורי בתי הספר היסודיים, חטיבות הביניים והחטיבות העליונות במודל איחוד מול ייחוד:

- השתלמות P.B.L - ההשתלמות היא תנאי למורים המלמדים בפרוייקט תמ"ר ו"חלוצי הערכה". בהנחיית ורד ביאלר פרידמן
- השתלמות בדרך חקר - למידת כלי זה,
- כלי ניהול לרכזי מקצוע - מיועד לרכזי מקצוע בספרות בהנחיית אתי וינקלר.
- דיבור בפני קהל – מיומנויות רטוריות בהנחיית ענת בורגר.
- החינוך המיוחד פוגש את תחומי הדעת – בהנחיית ד"ר לימור ראובך
- בין מזרח למערב בספרות העברית והכללית - השתלמות רב תחומית לחט"ב, בהנחיית ד"ר אסנת בר און וד"ר אסתי אדיבי-שושן
- השתלמות מקוונת להוראת ספרות מוגברת - בהנחיית אבי כץ.

13. קהילות וירטואליות של מורי הספרות

רשימת התפוצה של מורות ומורי הספרות:

החברות/ים ברשימת התפוצה של המורות והמורים לספרות יקבלו לתיבת הדוא"ל שלהם פרסומים שונים מטעם הפיקוח על הוראת ספרות (חוזרי מפמ"ר, הודעות וכו') כמו גם מידע על הצגות, מופעים, כנסים ועוד.

דרכים להצטרפות לרשימת התפוצה:

לשלוח מייל לכתובת lirongillis@gmail.com ולכתוב שברצונכם להצטרף לקבוצה.

'קהילת מורות ומורים להוראת ספרות' בפייסבוק:

הקהילה בפייסבוק מהווה במה לקיום דיונים, לשיתוף בעשייתכם, להעלאת מערכי שיעור, לדיון ביצירות, להצגת תוצרי תלמידים, לשאלות, הערות, מחשבות וכו"ב. קהילת מורים בפייסבוק למורי חטי"ע וכן לחטי"ב.

שלבי ההרשמה:

1. שלחו בקשת הצטרפות לקבוצה בפייסבוק של 'קהילת מורות ומורים להוראת ספרות',
2. שלחו בקשה הצטרפות לקבוצת בפייסבוק של קהילת מורות ומורים להוראת הספרות בחטיבת הביניים.
3. לאחר שתתקבל בקשת החברות ששלחתם, תקבלו בתיבת ההודעות שלכם בפייסבוק הודעה ובה בקשה להזדהות (שם ביה"ס, שם מנהל/ת וכד'). רק לאחר קבלת תשובה מצדכם - תיענה בקשתכם.
4. לאחר המענה להודעה נוכל להוסיף אתכם לקהילת המורות והמורים להוראת ספרות בפייסבוק.

לסיום, אבקשכם מנהלים ומורים יקרים, לקיים שיתוף פעולה בשמירה על קשר עקבי ורציף בכל ערוצי התקשורת שלנו.